

FORMULAS

ŠOBRĪD NEMAINĀS

LINDA TUNTE

Viņa uzvalks skapī iegūlies jau ilgāk par mēnesi. To uzvelkot intervijas fotosesijai, pārņem pat neliela svētku sajūta. Šobrīd ikdienu ir citāda, taču jaunu izaicinājumu pilna. Juridiskajā nozarē nākas risināt situācijas, kas praksē līdz šim nav pieredzētas. Neizbēgami mainījies ir arī ierastais sadarbības modelis ar klientiem, partneriem un kolēģiem. Andris Lazdiņš, ZAB “Ellex Kļaviņš” asociētais partneris un Strīdu risināšanas prakses grupas līdzvadītājs, šo sauc ne tikai par lielu izaicinājumu, bet arī iespēju laiku.

Ko šis laiks mainījis jūsu un biroja ikdienā?

Galvenā izmaiņa profesionālajā jomā ir attālinātais darbs – mainījusies ikdienas darbu plūsma un darbošanās veids. Jau pirms diviem gadiem mūsu birojā parādījās iespēja izmantot elastīgu, attālinātu darbu, taču bija sajūta, ka advokāts klātienē strādā efektīvāk, tāpēc praksē šo iespēju izmantojām minimāli. Tagad nepieciešamība piespieda visus strādāt attālināti, un esam sapratuši, ka tas ir parocīgs un labs instruments. Sākotnēji gan bija jāpierod darboties ar tiešsaistes video saziņas rīkiem kā ikdienas darba sastāvdaļu. Ir sajūta, ka robežas starp darbu un privāto dzīvi ir izplūdušākas. E-pasti pienāk arī pēc tradicionālā darba laika beigām, klienti izmanto jaunus saziņas veidus, piemēram, atraksta “WhatsApp”, ko iepriekš lietīšķajā komunikācijā praktiski neizmantojām.

Daudz dzirdēts, ka šis laiks maina domāšanu. Vai tas mainījis arī jūsējo?

Jā. Strikta strādāšana no plkst. 9.00 līdz 18.00 vairs nav tik būtiska, jo svarīgāk ir pabeigt darbu laikā. Strādāt stundu pirms vai pēc darba laika – tam nav izšķirošas nozīmes. Vai tiešsaistes tikšanās pamazām aizstās tikšanās klātienē? Domāju, tā nenotiks, jo manā profesijā ir būtiski rast saikni ar klientu. Bet vienlaikus domāju, ka ne vienmēr brauksim uz tikšanos cauri visai pilsētai vai valstij, jo nu esam guvuši apstiprinājumu, ka daudzas lietas operatīvi var atrisināt arī neklātienē.

Ar ārvalstu klientiem tā strādājam jau ilgi. Interesanti, ka šobrīd rodas arī jauni komunikācijas ētikas jautājumi, piemēram, kurš kuram pirmais zvanīs videozvanā, kurš pirmais ieslēgs videokameru utt.

Tāpat ir ļoti svarīgi šajā laikā neieslīgt apātijā, jāmeklē jaunas lietas, ko darīt. Pretējā gadījumā, strādājot attālināti, viss it kā rit savu gaitu, ikdienu īpaši nemainās. Tāpēc cenšos lietām pievērsties radoši – domāju, kā neapstāties, attīstīties, neļauties plūsmai vai sevis žēlošanai, jo ikdienu ir mazāk dinamiska. Bet šādas pārdomas rodas visās krīzēs.

Pieļauju, ka juristiem, līdzīgi kā žurnālistiem, krīzes laiks nozīmē darba apjoma palielināšanos un jaunu skatpunktu pamanīšanu. Tā ir?

Viss atkarīgs no jurista darbības jomas. Šobrīd klientiem īpaši interesē dažādi krīzes risinājumi – darbaspēka jautājumi, restrukturizācija, strīdu risināšana, telpu noma. Savukārt ievērojami samazinājies darījumu skaits un ar to saistītie jautājumi, jo investori nogaida. Bet arī tas tā ir vienmēr – kad ekonomika aug, ir daudz darījumu, bet krīzes laikā tie iepauzējas. Sagaidāms, ka tuvākajā nākotnē aktualizēsies maksātspējas tēma. Jurista darbs seko ekonomikas ciklam. Manā jomā – strīdu risināšanā – šis nav slikts laiks. Tiesa, vairāk nekā citkārt ceru, ka strīdos biežāk izdosies atrast kompromisu, jo mūsu ekonomikā nāks tikai par labu, ja strīdos nebūs viens uzvarētājs un

Andris Lazdiņš

- ZAB “Ellex Kļaviņš” asociētais partneris
- Zvērināts advokāts, Strīdu risināšanas prakses grupas līdzvadītājs
- “Balto apkaklīšu” noziegumu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas galvenā kontaktpersona ZAB “Ellex Kļaviņš”
- Vairāk nekā 12 gadu profesionālā pieredze
- Autors daudzām publikācijām par darba tiesībām
- Ārvalstu investoru padomes Latvijā Ekonomisko un finanšu noziegumu jautājumu darba grupas līdzvadītājs
- Vairāk nekā 25 gadus dzied korī
- Svarīgu lomu dzīvē ieņēma studentu korporācija “Selonija”

Krīze izgaismo daudz lietu, ko nepieciešams sakārtot

viens zaudētājs, bet katrs paies soli pretī viens otram.

Kādas tēmas šobrīd visbiežāk aktualizē klienti?

Aktuālākie ir nomas jautājumi – gan tirdzniecības centros, gan dažādos citos objektos. Publiskajā sektorā valsts jau iespēju robežās nāk pretī un samazina nomas maksu, bet privātajā sektorā tas ne vienmēr tā notiek. Daudzi klienti jautā, vai šī ārkārtējā situācija ir nepārvarama vara, uz

kuras pamata var nemaksāt nomas maksu. Piemēram, tirdzniecības centru nomniekiem šobrīd samazinājies apgrozījums, turklāt brīvdienās lielveikali ir slēgti. Vispārīgi gan par nepārvaramas varas jeb *force majeure* apstākļiem, kas atbrīvo no saistību izpildes, uzskatāms tikai laiks, kad ar valdības rīkojumu lielveikali ir slēgti. Savukārt finansiālās grūtības pašas par sevi nav uzskatāmas par nepārvaramu varu. Līdz ar to rosinu telpu iznomātājus un nomniekus meklēt kompromisus, jō ir dažādi varianti, kā abas puses var viena otrai nākt pretī,

atrast atjautīgus risinājumus, atliekot maksājumus, samazinot nomas maksu, bet vienlaikus pagarinot nomas līgumu vai vienojoties kā citādi.

Uzņēmēji aktīvi izmanto iespēju savus darbiniekus pieteikt dīkstāves pabalstiem. Cik pārdomāta un atbilstoša situācijai, jūsaprāt, ir šī valsts piedāvātā atbalsta sistēma?

Par to man ir dalītas domas. No vienas puses, tas ir labs līdzeklis,

kā apdzēst ugunsgrēku, zinot, ka ir profesijas, kurās cilvēkiem šobrīd nav darba un, visticamāk, nav arī uzkrājumu, lai kādu laiku dzīvotu bez ienākumiem. No otras puses, šim noteikti jābūt īstermiņa risinājumam, jo tas neveicina uzņēmumu vēlmi turpināt darboties un attīstīties. Krīzes laikā katram aktīvi jāmeklē jauni risinājumi, uzņēmējiem jāsaprot, ko un kā mainīt savā biznesā, bet dīkstāves pabalsts demotivē. Protams, nemaksāt šādu pabalstu arī nav risinājums, tāpēc uzskatu, ka tā tiešām ir īstermiņa atbilde. Pēc tam atkal ejam visi uz priekšu! Ir skaidrs, ka nauda, kas šobrīd tiek piešķirta no valsts līdzekļiem, ko tā pati ir aizņēmusies, mums visiem kopā pēc tam būs jānopelna un jāatdod.

Krīzes laikā ir jāatbrīvojas no liekā, tostarp neefektīvām biznesa jomām.

Tieši tā! Ir intensīvi jādomā par biznesa efektivitāti, jāatbrīvojas no jomām, kas neiztur konkurenci. Īsā laikā jāspēj paskatīties no malas uz savu biznesu un novērtēt tā dzīvotspēju.

Bet, vēl paturpinot par iepriekšējo jautājumu, visiem atbalsta pasākumiem ir kāds būtisks ieguvums – atbalstu saņem tie, kas maksājuši nodokļus. Sabiedrībā ik pa laikam izskan komentāri, ka nav jēgas maksāt nodokļus, tas nav vajadzīgs, neviens nezina, kur šī nauda paliek. Domāju, ka pēc krīzes darbinieki būs domājošāki un retāk piekritīs saņemt naudu aploksnē, apzinoties, ka ir reāla saikne starp nodokļu maksāšanu un ieguvumiem no tā krīzes situācijā. Ceru, ka šis kļūs par dzinuli ēnu ekonomikas mazināšanai mūsu valstī.

Kādi ir jūsu novērojumi – cik labi mūsu likumdevēji spēj rīkoties krīzes situācijā, cik operatīvi un pārdomāti viņi pieņem lēmumus?

Izsaku komplimentus valdībai par to, kā krīzes situācijā vadīta mūsu valsts.

Ierobežojumi pieņemti pietiekami ātri, taču tie nav tik drastiski, kā ieviesti daudzās citās valstīs. Man simpātizē, ka valdības sanāksmēs šajā laikā piedalījās eksperti, visi lēmumi pieņemti pēc speciālistu ieteikumiem. Neviens neļāvās populismam, bija sajūta, ka visi kopā ejam uz mērķi pārvarēt šo grūto laiku. Cepuri nost! Kad pārvarēsim krīzi, būs aktīvi jādomā par ekonomikas atjaunošanu, tāpēc jau šobrīd jāplāno vairāki soļi uz priekšu, taču iepriekš paveiktais dod pamatu optimismam.

Bet kāda ir steigā pieņemto likumu kvalitāte? Dīkstāves regulējums taču grozīts daudz reizi.

Noteikti jāņem vērā, cik ātri viss notika. Neviens negaidīja, ka vīruss pienāks tik ātri un smagi, tāpēc ir loģiski, ka likumdošanas procesam nav iespējams iziet cauri pilnībā. Ir nepieciešama ātra rīcība. Pat tad, ja pieļauta kāda kļūda, svarīgākais ir tas, lai var uztvert domu, un uzskatu, ka visiem tapa skaidrs, ko mēģināts pateikt. Tas, ka veikti vairāki grozījumi, arī ir tikai pozitīvi – tātd likumdevējs un valdība sekoja nepieciešamībai, vērtēja tirgus un sabiedrības veselības stāvokļa izmaiņas un atbilstoši tām mainīja likumus. Ja kāds pirms gada paredzētu, ka tagad būs krīze, viss būtu izstrādāts ideāli, bet arī šobrīd man nekādā ziņā nav sajūtas, ka būtu haoss.

Daudzi uzņēmumi šajā laikā operatīvi pārorientējās uz attālināto darbu. Daudzi tam nebija gatavi. Kādas lielākās juridiskās grūtības pamanījāt?

Tas viss nemaz nav tik sarežģīti, kā sākumā varētu šķist, un ir realizējams. Uzņēmumi uzreiz pārplānoja darbus un pieņēma šo izaicinājumu. Tomēr jāatzīst, ka daudziem izpalika dokumentācijas sakārtošana. Pareizi būtu slēgt vienošanos par attālināto darbu, izrunāt darba aizsardzības prasības utt. Bet šajā gadījumā nepieciešamība gāja pa priekšu iespējai sakārtot dokumentus. Mans ieteikums uzņēmumiem ir tomēr

atgriezties pie šiem jautājumiem un vismaz pamazām sakārtot dokumentāciju, jo atbilstības pienākumi nekur nav pazuduši.

Jāņem vērā, ka attālinātais darbs arī turpmāk būs nepieciešamība, nevis tikai īslaicīgs krīzes risinājums, jo to pieprasa tirgus attīstības tendences. Darba tirgū ienākot jaunajai paaudzei, daudzi meklēs iespēju strādāt attālināti. Arī vadītājiem nu jau ir skaidrs, ka kvalitatīva darba izpilde ir svarīgāka par fizisku klātesamību. Tas, protams, mainīs arī skatījumu uz biroju telpām. Ja kolektīvā ir, piemēram, 50 cilvēki, bet 25 no viņiem var strādāt attālināti, iespējams, var iztikt ar mazākām biroja telpām vai izmantot kādas koplietojamās telpas. Tāpat jāņem vērā darba drošības jautājumi – no jūlija stāsies spēkā izmaiņas Darba aizsardzības likumā, kurās būs iestrādāts arī attālinātā darba regulējums. Darba devējs, protams, nevar doties uz darbinieka mājām un negaidītā brīdī klauvēt pie durvīm, tāpēc jādomā, kā nodrošināt vismaz minimālās prasības, lai darbs notiktu drošā vidē. Jāmeklē līdzsvars.

Un – galu galā – arī personāla ekspertiem šis ir izaicinājumu laiks, jo viņiem jādomā par darba efektivitātes nodrošināšanu. Attālināts darbs prasa no cilvēkiem iekšēju motivāciju un organizētību. Ikvienam skaidrs, ka klātienē disciplīna ir lielāka, tāpēc attālinātais darbs neder katram. Jādomā, kā parūpēties, lai darbinieki justos piederīgi uzņēmumam, jo, strādājot no mājām, šī sajūta mazinās un ietekmē darba rezultātus. Skaidrs, ka nākotnē arvien vairāk juridisko jautājumu ies roku rokā ar personāla vadību. Tas nebeigsies reizē ar krīzi, tas tikai attīstīsies.

Krīze izgaismo daudz lietu, ko nepieciešams sakārtot. Šobrīd krīzes likumos paredzēti dažādi atbalsta risinājumi, bet domāju, ka darba tiesisko attiecību regulējumam kopumā jākļūst elastīgākam. Šobrīd tas ir diezgan robusts. Ir jāgatavo vairāki punkti par rīcību dažādās situācijās, lai katrā nākamajā krīzē nebūtu jāizstrādā jauni likumi.

Reizē ar attālināto darbu aktualizējas arī atbildības jautājumi – kur beidzas uzņēmuma, bet sākas darbinieka atbildība?

Likums jau nav mainījies. Jā, rodas jauni jautājumi, piemēram, ja darbinieks strādā no mājām, labāk, ja to iespējams darīt ar darba datoru. Tomēr pamatā, ja kaut kas noiet greizi, formula nemainās – darba devējs būs atbildīgs, ja nodarīti zaudējumi trešajām personām, un pēc tam darba devējs varēs vērtēt, kāda bijusi katra konkrētā darbinieka atbildība.

Iztēlojamies! Pie jums pēc padoma vērsās uzņēmējs, kurš jau maksimāli “savilcis jostas”, samazinājis slodzi darbiniekiem, sadzīvo ar ievērojamu apgrozījuma kritumu, nespēj samaksāt algas un nodokļus. Ko darīt? Likvidēt uzņēmumu? Atbilstoši kādiem kritērijiem pieņemt šo lēmumu?

Viena visas problēmas atrisinoša formula šādiem gadījumiem praktiski nav iespējama. Viegļākais ir likvidēt uzņēmumu, bet pēc tam atkal sākt visu no jauna būs daudz grūtāk. Jāsāk ar lielāko problēmu novērtēšanu. Ja nepietiek līdzekļu, jādomā jauni veidi, kā palielināt ienākumus. Man patīk, kā šobrīd strādā mūsu restorāni – vairāki piedāvā ne tikai ēdienu piegādes, bet arī atvest uz mājām jau sagatavotas ēdienu sastāvdaļas. Augsta līmeņa eksperti atlasījuši sastāvdaļas, kuras mājās ērti var pārvērst gardos ēdienos.

Nākamais – par izdevumu samazināšanu ir jādomā vairākkārt. Varbūt tomēr iespējams samazināt vēl kaut ko? Skaidrs, ka reprezentācijas izdevumus, visticamāk, šobrīd samazinājuši visi. Varbūt vēl kādi darbinieki gatavi izmantot bezalgas atvaļinājumus, varbūt iespējams nedaudz samazināt algas vai “iznomāt” darbiniekus citiem uzņēmumiem, kam, iespējams, pašlaik tieši trūkst darbaspēka. Šis ir laiks, kad grūti ir visiem – gan darbiniekiem, gan vadītājiem, tāpēc būtiski ievērot

Likvidēties nav liela māksla, bet noturēt uzņēmumu un sagatavot to tālākai attīstībai ir izaicinājums, kas nesīs augļus

solidaritāti. Redzu, ka darbinieki šobrīd ir saprotoši, ja darba devējs pret viņiem ir atklāts. Vadītājam jāparāda, ka viņš nevis grib saglabāt pats savu rocību, bet gan godīgi samazinās algas visiem darbiniekiem, lai uzņēmums turpinātu pastāvēt. Jārunā ar kolēģiem, risinājumi jāmeklē kopā.

Ja ar to nav pietiekami, jādomā par biznesa sašaurināšanu un darbinieku skaita samazināšanu. Ja arī tas nestrādā, jāizvērtē komercdarbības apturēšana uz laiku. Tā ir paredzēta Komerclikumā, taču tiek izmantota reti. Šis ir tāds pārziemošanas laiks – iespējams, šobrīd kāds bizness ir neveiksmīgs, taču pēc krīzes tam atkal būs pieprasījums. Uzskatu, ka likvidācija jāapsver kā pats pēdējais iespējamais risinājums, jo jāsaprot, ka vēlāk sākt atkal no gala būs daudz grūtāk. Likvidēties nav liela māksla, bet noturēt uzņēmumu un sagatavot to tālākai attīstībai ir izaicinājums, kas nesīs augļus nākotnē.

Bet uzņēmumus, kam šobrīd klājas īpaši smagi, aicinu meklēt problēmu cēloņus arī pagātnē – ja uzņēmums pusotra mēneša laikā ir tuvu sabrukšanai, ļoti iespējams, ka tajā jau iepriekš kaut kas nav darīts pareizi, visticamāk, jau iepriekš bija šādas problēmas. Tagad galvenais ir meklēt risinājumus un neļauties bezcerībai. Reizēm risinājumi nav pamanāmi uzreiz, bet tie ir.

Pirms ārkārtējās situācijas aktuālākā tēma uzņēmējiem bija noziedzīgi iegūtu līdzekļu

legalizācijas ierobežošana un ar to saistītā likumdošana. Vai krīzes situācija šajā ziņā kaut ko mainījusi? Vai riski ir palielinājušies?

Šajā jautājumā šobrīd nedrīkstam atslābt. Vēl pirms dažiem mēnešiem izšķīrās, vai mūsu valsti iekļaus Finanšu darījumu darba grupas augsta riska valstu sarakstā jeb t.s. “pelēkajā sarakstā” līdzās tādām no mūsu skatpunkta eksotiskām valstīm kā Zimbabvei, Sīrijai un Mongolijai. Veiksmīgi no tā izvairījāmies, tomēr mums jāturpina pierādīt, ka veiktās izmaiņas ir neatgriezeniskas un process turpināsies. Krīžu laikā visiem samazinās finansējums, likviditātes problēmu dēļ bankas var tikt iesaistītas noziedzīgi iegūtu līdzekļu aprītē. Tāpat arī cilvēki, kam ir noziedzīgi iegūti līdzekļi, tos kaut kur glabā, bet krīzes laikā var rasties problēmas ar naudas plūsmu, tāpēc var būt nepieciešams lietot šos līdzekļus. Ir liels risks, ka varētu aktivizēties “netīrā” nauda, tāpēc uzmanīgi jākontrolē, lai šādus gadījumus pamanītu. Iepriekšējā krīze parādīja, ka dažas bankas netika galā ar šo pārbaudījumu – kāja paslīdēja. Nedrīkstam atkārtot pagātnes kļūdas.

Kā šis laiks mainījis tiesu darbu?

Darbs turpinās. Ir sajūta, ka viss notiek mazliet lēnāk, bet arī pareizāk. Arvien vairāk izmantota elektroniska dokumentu aprīte, komunikācija notiek e-pastā, retāk nepieciešams dokumentus parakstīt ar roku. Esmu dzirdējis, ka daži administratīvās tiesas procesi jau notikuši, lietas dalībniekiem pieslīdzoties tiesas sēdei tiešsaistē (iepriekš

Ja zaudē tiesā un paliec ar sajūtu, ka tev bija taisnība, bet tomēr zaudēji, ir ļoti nepatīkami

attālināta pieslēgšanās tiesas sēdēm bija iespējama, tikai dodoties uz citu tiesu, kas to nodrošināja). Pats gan vēl neesmu šādā sēdē piedalījies, bet domāju, ka tas ir labs risinājums, ja vien atrodam veidus, kā pārliecināties par personu identitāti. Tā varam ietaupīt laiku un līdzekļus.

Man vienmēr interesants šķiet jautājums, kas biežāk uzvar tiesā – tas, kuram ir taisnība, vai tas, kurš noalgojis labāku advokātu?

Es gribu domāt, ka tomēr uzvar taisnība. Protams, arī advokātam ir liela nozīme, lai šo taisnību nogādātu līdz tiesas ausīm, bet taisnībai ir jāuzvar. Praksē esmu novērojis, ka strīdi un situācijas, kas nokļūst tiesā, mēdz būt ļoti sarežģītas. Tiesnesis arī ir tikai

cilvēks, un viņam ir grūti visu izprast līdz niansēm, tāpēc ir noderīgi, ja labi advokāti pasaka priekšā, uz ko vajadzētu fokusēties. Mēs paveicam mājasdarbu, nodalot svarīgo no nesvarīgā, bet – būsim optimisti – taisnībai ir jāuzvar. Ja zaudē tiesā un paliec ar sajūtu, ka tev bija taisnība, bet tomēr zaudēji, ir ļoti nepatīkami.

Vai pats šobrīd baidāties no nākotnes?

Es tās nesauktu par bailēm, tas ir izai- cinājumu laiks! Ir jādarbojas! Mainī- jusies uztvere. Profesionālā ziņā darba netrūkst – strīdu risināšana, kas ir mana joma, būs perspektīva vismaz tuvāko gadu laikā. Mums visiem ir svarīgi sildīt ekonomiku, valdībai tajā jāiegulda liels darbs, tad arī jūms un mums būs ko darīt. Kopumā jūtos pietiekami

komfortabli, esmu pieskaņojies šim laikam, cenšos pilnveidot sevi. Ir īstais brīdis iegūt jaunas atziņas, ko varēsim ieviest dzīvē, kad sāksies vieglāki laiki.

Ko jaunu esat iemācījies šajā laikā?

Esmu apguvis komunikācijas plat- formas, ko līdz šim ikdienā nebiju izmantojis, un sapratis, cik ļoti tās atvieglo dzīvi. Brīvajos brīžos tagad klausos slavenu cilvēku biogrāfijas. Šodien, piemēram, noklausījos Marko Polo dzīves stāstu. Tas ir interesanti un pamācoši, var klausīties fonā, darot citas lietas. Es vienmēr esmu bijis pārliecināts, ka uz lietām jāraugās pozitīvi, ar to man nekad nav bijis problēmu. Un, ak jā, šajā laikā esmu krietni pilnveidojis savu brokastu gatavošanas meistarību.